

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΕΝΟΣ ΠΕΡΙΖΩΜΑΤΟΣ: Ο ΓΚΑΝΤΙ, Η ΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΙΝΔΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Emma Tarlo

Ανθρωπολόγος

Goldsmiths College, University of London

Ακροβατώντας μεταξύ του βιολογικού και του κοινωνικού εαυτού, η ένδυση έχει συχνά χαρακτηριστεί «κοινωνικό δέρμα». Ως τέτοιο αποτελεί ιδιαιτέρως κατάλληλο μέσο για τη διερεύνηση και τη μεταμόρφωση των δημόσιων ταυτοτήτων. Κανείς δεν κατάλαβε πιο ξεκάθαρα αυτή τη δυνατότητα από τον ίνδο έθνικιστη ηγέτη, Μοχάντας Καραμπάντ Γκάντι (γνωστό και ως Μαχάτμα Γκάντι) ο οποίος, στις δεκαετίες του 1920 και του 1930, έφερε το ζήτημα της ένδυσης στο επίκεντρο των πολιτικών αγώνων της Ινδίας για ανεξαρτησία από τη βρετανική κυριαρχία.

Hεικόνα του Μαχάτμα Γκάντι να φοράει ένα από βαμβακέρο περίζωμα είναι σήμερα τόσο οικεία ώστε είναι πολύ ευκολό να ξεχάσουμε ότι τρεις δεκαετίες νωρίτερα του συναντώσαμε να φοράει κοστούμα ραμμένα επί παραγγελία και γραβάτες. Η αντίθεση αυτή μας υπενθυμίζει ότι δεν ήταν καθόλου φυσικό μια από τις γηγετικές φυσιογνωμίες της Ινδίας να φοράει ένα απλό περίζωμα από χειροποίητο νήμα και ύψησμα. Πράγματι, η υιοθέτηση από πλευράς του τετοίας ένδυσης, η οποία προκάλεσε αρκετή αμηχανία μεταξύ προσκείμενων σε αυτόν ινδών έθνικιστών εκείνη την εποχή, ήταν η αποκορύφωση χρόνων πειραματισμού με τον πολιτικό συμβολισμό των ρούχων. Άλλο εάν ο Γκάντι αναγνώρισε τη δυνατότητα της ένδυσης ως μέσον επικοινωνίας σε μια χώρα όπου η πλειονότητα του πληθυσμού της ήταν αναλφαβήτης, έπεισε επίσης θύμα των επικοινωνιακών της περιορισμών, όπως αποδεικνύουν τελικά οι παρεμπνείες του περιζώματός του.

Για να κατανοήσουμε το νόημα του περιζώματος του Γκάντι, πρέπει πρώτα να αποδεχθούμε το ενδυματολογικό διλήμμα που έθεσε η αποικιακότητα στην ινδική ελτική εκείνη της περίοδου. Στα τέλη του 19ου αιώνα η υιοθέτηση του

ευρωπαϊκού τρόπου ένδυσης στο σύνολο της ήταν μέρει είχε γίνει η αποδεκτή νόρμα για τους μορφωμένους άνδρες της ινδικής αστικής ελίτ σε συμφράζουμε εκκοσμημένους δημόσιου βίου. Τέτοιοι είδους ενδύματα αποτελούσαν βασικό μέρος του αποικιακού συνόλου, που ήταν γνωστός ως δυτικός πολιτισμός. Σήμαιναν όχι μόνο εγγύητη πατριωτικής πρότυπα πρόσδους, αλλά ταυτόχρονα και πνευματική και σωματική αποστασιοποίηση από τους ινδικούς τρόπους ένδυσης, που θεωρούνταν πρωτόγονοι και ιδιαίτερα χαρακτηριστικοί των παραδόσεων όσουν αφορά στην κάστα, τη θρησκεία και την περιοχή. Ωστόσο, την υιοθέτηση των ευρωπαϊκών ενδυμάτων συνόδευσε ένας αριθμός αντισυχτικών ερωτημάτων. Αποτελούσε ο δυτικός τρόπος ένδυσης πραγματικά ένα δείγμα της χειραφέτησης από την υποτέλεια στην παραδόση ή αντιπροσώπευση μια νέα μορφή υποτέλειας στη Δύση: Ήταν πράγματι ένα αναπόφευκτο βήμα προς την πρόοδο ή η τελική αποδείξη της αυτο-αλλοτρίωσης;

Παράλληλα με αυτά τα διλήμματα όσον αφορά στην ταυτότητα, εξελίσσονταν δημόσιες συζητήσεις δημοσιονομικού περιεχομένου σχετικά με το ρόλο της Βρετανίας στην καταστρο-

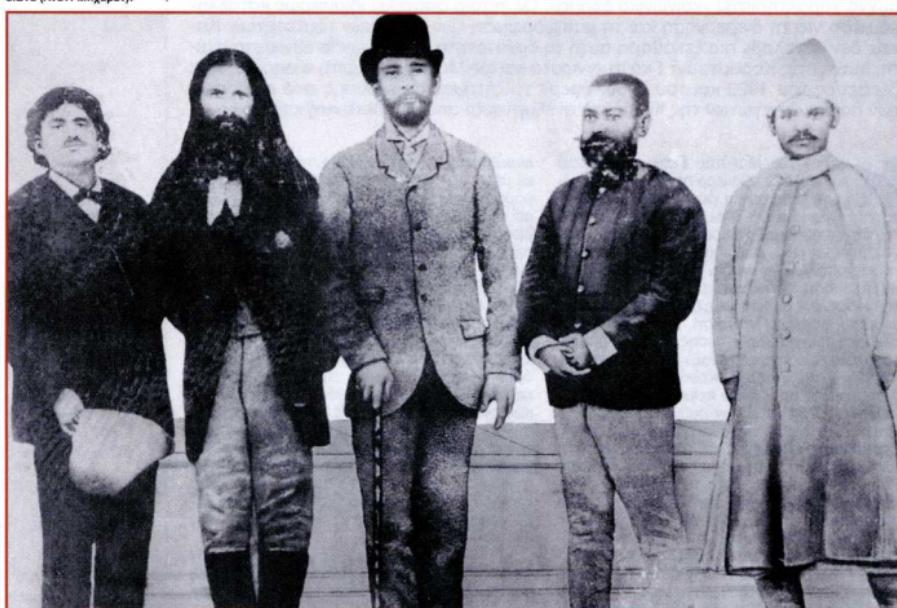
1.-Με τον Ιεράρχα στο μέσωπό μου προσπάθησα να πέρσω για shahed, όμως αυτός ο ανήρας συνεγένει να με αποκαλεί babbo-. Αρχές του 200ύ αιώνα, σπατικό ακίτο από την βεγγαλική καταγωγής καλλιέργης Γκουκονανδρούνδ Ταγκόρ, για τη μεταποίηση της μάρμης διπτικών προπύτων. Oriental and India Office Collections (OIOC).

2. Κογκρέσος του Αλγερινού, 1888. Απενόντας της υποθέτησης, εξ ολοκλήρου ήταν μέρος, του ευρωπαϊκού τρόπου ενδύσης από την πολιτική ελίτ στα τέλη του 19ου αιώνα (Ανάντ Μηχεβάν).

φή της οικονομίας της Ινδίας που βασιζόταν στην υφαντουργία. Από τη δεκαετία του 1890 κιόλας, οι έθνικιστες της δημοσιονομικής πολιτικής έσπηναν πυρές για το κάψιμο των ξένων υφαντών σε διάφορες πόλεις, ισχυρίζονται ότι τα κλωστούφαντουργικά εργοστάσια της Ευρώπης είχαν καταστρέψιν τους κλώστες και τους υφαντές της Ινδίας. Ωτόσο, οι περισσότεροι από αυτούς τους ακτιβιστές του swadeshi** συνέχιζαν να φοράνε κυρίως δυτικά ενδύματα. Μόνο με την εμφάνισή του Γκάντι στο πολιτικό προσκήνιο τα πρωστικά διλήμματα σχετικά με την ένδυση της ινδικής πνευματικής ηγεσίας συνδέθηκαν εμμέως με τους οικονομικούς και πολιτικούς στόχους της χώρας στον αγώνα της για ανεξαρτησία. Η ιδιοφύΐα του Γκάντι φαινόταν όχι τόσο στην πρωτοποιία των ιδεών του, όσο στην ικανότητά του να τις ενσαρκώνει έμπρακτα, χρησμοποιώντας το ίδιο το σώμα τόπου για εθνική δημόσια συζήτηση. Έχοντας εγκαταλείψει τα τοπικά ινδικά στηλι υπέρ του δυτικού τρόπου ενδύσης στα τέλη της δεκαετίας του 1880, είχε αντιτύφει τη φύση της υπάρχουσας ενδυματικής αγοράς. Στη Νότια Αφρική, όπου ζούσε και εργαζόταν ως δημιγόρος για είκοσι χρόνια, σταδιακά διαψεύστηκαν οι προσδοκίες σχετικά με τη δυνατότητα των ευρωπαϊκών ρουχών να ενωματώνουν πολιτισμένες αξεις, αφού έμαθε, μέσα από πικρές εμπειρίες, ότι ο ρατσισμός έπερνοντας το επιπέδο των ρουχών. Αυτό τον οδήγησε στην πεποίθηση ότι εάν οι Ινδοί επρόκειτο να διεκδικήσουν τα δικαι-

ώματά τους, έπρεπε να το κάνουν με τους δικούς τους όρους. Συγκεκριμένα, δύο ιδέες γεννήθηκαν ταυτόχρονα στη σκέψη του: η ιδέα ότι μπορούσε να εκθέσει δημόσια τα μαρτύρια του ινδικού λαού μέσα από την υιοθέτηση από πλευράς του απλών ινδικών τρόπων ένδυσης και η ιδέα ότι η αναβίωση της παρηκμασμένης βιομηχανίας σε χειροκίνητους οργαλείους θα αποτελούσε τη λύση για την οικονομική αναγέννηση της χώρας.

Πειραματιζόμενος με την εμφάνισή του, ο Γκάντι εμφανίστηκε σε μια περεία διαμαρτυρίας το 1914 στο Ντέρμπταν (Νότια Αφρική) υπέμενός σαν φτωχός ινδός εργάτης, με ένα απλό kurta (μανδύα) και lungi (περιζώνιο). Δεν υιοθέτησε όμως σε μόνην βάση τους ινδικούς τρόπους ένδυσης έως ότου επέτρεψε στην Ινδία το 1915 σε ηλικία 52 ετών. Τότε πλέον ήταν ένας γυναστός και αξιοσέβαστος ακτιβιστής που αγνοιζόταν για τα ανθρώπινα δικαιώματα, και η επιστροφή του στη Βομβάτη συγκέντρωσε μεγάλο πλήθος. Η αντίδραση τους, όταν αντικρίσαν τον Γκάντι να βγαίνει από το πλοίο, ήταν ένα μίγμα έντονης εκπλήξεως και φόβου, αφού δεν φορούσε δυτικά ενδύματα, ούτε καν καλορομένα ινδικά ενδύματα, αλλά τον χιτώνα μανδύα, το dhoti και το τουρμπάνι ενός χωρικού από την περιοχή Γκουτζαράτ. Αυτό που σόκαρε στην εμφάνισή του ήταν η απόφασή του να ταυτιστεί με τους αμόρφωτους ινδούς χωρικούς αντί για τη μορφωμένη ελίτ. Άλλα ο Γκάντι σύντομα σόκαρε τους συγχρόνους του ακόμη περισσότερο.

3. Ο Γάντι σε ηλικία 7 ετών, φορώντας ένα dhoti, παλτό ραμένο κατά παραγγελία και μάλινο σκουφί του τύπου που φορήται ευρέως στη Βόρεια Ινδία (1876). Με την ευγενική παραχώρηση του Εθνικού Μουσείου Γκάντι (NGM).

Ήθελε τα ρούχα του να είναι φτιαγμένα όχι μόνο από χειροποίητο ύφασμα, αλλά επίσης από νήμα κλωσμένο στο χέρι. Και έχοντας αυτόν το στόχο κατά τα καταπιάστηκε με την αναβίωση της σχεδόν εξαφανισμένης τέχνης του γνεσίματος στο χέρι. Πολλοί των καπιτζόργιαν ότι προσπαθώντας να γιριστεί πάσιν το ρολόι και να πολεμήσει την αναπόθευκτη πορεία της προσδού, αλλά για τον Γάντι η αναβίωση αυτής της απλής τέχνης ήταν το κλειδί για την αναγέννηση τόσα της ινδικής οικονομίας όσο και του αυτοσβασμού της Ινδίας.

To 1919 ο Γάντι καλούσε όλους τους Ινδούς να φορούν ενδύματα φτιαγμένα από αυτό που ο ίδιος αποκαλούσε «αγάγκ khadi», δηλαδή χειροποίητο ύφασμα από νήμα αποκλειστικά κλωσμένο στο χέρι. Εκμεταλύευμένος της ανησυχίες σχετικά με τις πιθανές αποδενωτικές επιδράσεις του ευρωπαϊκού τρόπου ενδυσης, κάλεσε τους ανθρώπους σε όλη τη χώρα να κάψουν τα ξένα υφάσματα και ρούχα τους, που, όπως υποστήριξε, αποτελούσαν «ύπους», «μιασμά», συμβολαία της υποτελείας της Ινδίας στη Δύση. Ο λόγος του είχε κύρος επειδή μιλούσε όχι ως συντριπτικός υπερβαρός στην παράδοση, αλλά ως νεωτεριστής που φορούσε ευρωπαϊκά ρούχα για πάνω από είκοσι χρόνια πριν από την παρούσα. Κάλεσε το λαό να «εξαγνίστε» φορώντας khadi, το οποίο ισχυρίζοταν ότι αντιπροσώπευε την καθαρότητα, την εθνική ακεραιότητα, την οικονομική αυτάρκεια, την πνευματική αναγέννηση και την κοινωνία μεταξύ πλούσιων και φτωχών, αλλά και μεταξύ ανδρών, γυναικών και παι-

διών. Ενώ το κλώσιμο θα βοηθούσε, όπως έλεγε, τους Ινδούς να ανακτήσουν την αυτονομία τους, η ένδυση με khadi θα συμβολίζε όχι μόνο τον αγώνα για ανεξαρτησία αλλά επίσης το καθεστώς του να είναι κανείς ανεξάρτητος.

Με την επίσημη κήρυξη της εκστρατείας για την προώθηση του swadeshi από το κόμμα του Εθνικού Κογκρέσου το 1920, το khadi και ο χειροκίνητος τροχός του κλωστηρίου εισέβαλαν στην επικρατούσα πολιτική σκηνή και το khadi αναγνωρίστηκε επίσημα ως εθνικό ένδυμα. Η πρόκληση που συνιστούσε η δημιουργία μιας εθνικής ενδύμασιας σε μια χώρα που χαρακτηρίζοταν από έντονη ενδύματολογική ποικιλία έγινε ιδιαίτερα έδηλη όταν τέθηκε το ζήτημα του καλύμματος του κεφαλιού. Όσον αφορά στους ανδρες, το κάλυμμα του κεφαλιού τους ήταν αυτό που καθόριζε τη συγκεκριμένη προέλευση σε σχέση με την κάστα, τη θρησκεία και την περιοχή στην προσπάθεια του να εξαλείψει αυτές τις διαφορές. Ο Γάντι εφήμερα έγινε μικρό λευκό καπέλο από khadi που μπορούσε να φορεθεί από οποιονδήποτε. Ο ίδιος ο Γάντι φορούσε το καπέλο για πάνω από έναν χρόνο. Και καθώς οι αρχές της Βρετανίας προσπαθούσαν όλο και περισσότερο να καταστείσουν αυτούς που αντιλαμβάνονταν ως ανατρεπτικούς φορεις καπέλων, ο συμβολισμός του καπέλου ως σημείου ελευθερίας γινόταν όλο και πιο έντονος.

Η ισχύς του khadi ως πολιτικού συμβόλου έγκειτο στο γεγονός ότι εφόσον όλοι φορούσαν ρούχα, είχαν όλοι την ευκαρία, ή στις το έβλεπε το Γάντι, το καθήκον, να συμμετέχουν στο

4. Ο Γάντι φοιτητής της Νομικής στο Λονδίνο, όπου οπούδεξαν από το 1888 έως το 1889 (NGM).

5. Ο Γκάντι φορώντας lungi και kurta σε πορεία διαμαρτυρίας στη Νότιο Αφρική το 1914.
Ο ίδιος φορώντας τα ρούχα αυτά ως σημείο πιέσεως (NGM).

6. Ο Γκάντι και η συζύγος του, Κοστούμρια, κατά την φιρέτη στη Βούλδαρ, το 1915. Ο Γκάντι σάκαρε τους μαρφαμένους Ινδούς φορώντας τα ρούχα ενός χωρικού από την περιοχή Γκουζεράτη (NGM).

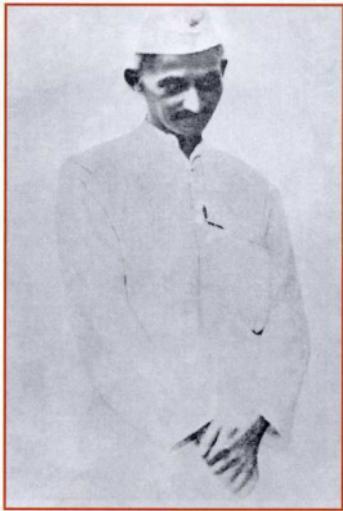
απελευθερωτικό κίνημα κλώθοντας νήμα και φορώντας khadi. Σ' αυτό δεν έκανε διαχωρισμό μεταξύ χωρικών, γυναικών και παιδιών, ομάδες που αποκλείονταν πρωτότερα από τις επικρατούσες πολιτικές διαδικασίες. Την προώθηση του υφάσματος υποστήριξε μια δυναμική εκστρατεία η οποία περιλάμβανε πυρές όπου καγονταν τα ξένα υφάσματα, αλλά και μποϊκοτάς των εισαγωγών από το εξωτερικό και δύρκος πίστης στους οποίους οι άνθρωποι υπόσχονταν να μη φορούν τίποτα άλλο εκτός από khadi. Εντούτοις, υπήρχαν πολλές αντιρρήσεις σχετικά με το khadi. Πολλοί από αυτούς που είχαν συνηθίσει να φορούν ευρωπαϊκά ρούχα και υφάσματα θεωρούσαν τα ενδύματα από khadi πρωτόγονα και χάρα. Άλλοι, προτάσσοντας οικονομικά επιχειρήματα, ισχυρίζονταν ότι το μέλλον της Ινδίας βρισκόταν στην εκβιομηχάνιση και όχι την αναβίωση της επίπονης τέχνης του γνεσίματος στο χέρι. Υπήρχαν επίσης αντιρρήσεις από τις γυναικες που δεν ήθελαν να φοράνε λευκό - ρόχαμα που παραδοσιακά ήταν ταυτόμενο με τη χρεία. Στις αντιρρήσεις αυτές προσετίθετο και το πρόβλημα ότι το khadi ήταν πιο ακριβό από το φτηνό βιομηχανικό ύφασμα που εισαγόταν από το εξωτερικό. Η ειρωνεία ήταν ότι αυτό οδήγησε σε μια κατάσταση όπου οι πλούσιοι είχαν τα μέσα για να πληρώσουν και να φοράνε το τραχύ χειροποίητο ύφασμα των χωρικών, ενώ πολλοί από τους φωτηχύς δεν είχαν αυτή τη δυνατότητα.

Οι συσσωρευμένες δυσκολίες στο να πειστεί ο κόσμος να αποδεχτεί το khadi οδήγησαν τελικά τον Γκάντι στην πραγματοποίηση της πιο ριζοσπαστικής ενδύματαδογικής του πράξης το 1921 – να βγάλει το κάλυμμα του κεφαλιού του και να περιορίσει τα ενδύματα του σε ένα απλό langoti (περίζωμα), μια κίνηση που υποδέχτη-

καν την εποχή εκείνη τόσο οι Ινδοί όσο και οι Βρετανοί με ανάμεικτα αισθημάτα κατάπληξης, τρόμου και θυμηδίας. Προβλέποντας ότι πολλοί θα παρερμηνευαν τα κινήτρα του, ο Γκάντι συνέδεσε την κίνησή του αυτή με γραπτές διακηρύξεις και ομιλίες σχετικά με το νόημά της. Το περίζωμα, εξήγησε, ήταν ένδειξη πενθούς γιατί η Ινδία απειλεί ακόμη πολλή από την απόκτηση της ανεξαρτησίας της. Ταυτόχρονα ήταν μια κίνηση που σκοπού είχε να ενθαρρύνει αυτούς που δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να φοράνε τίποτα περισσότερο από ένα απλό περίζωμα. Εκθέντοντας το ίδιο του το σώμα, ήθελε ταυτόχρονα να εκθέσει τη φτώχεια της Ινδίας, ενώ πρότεινε και τη λήπτωση της ενθαρρύνοντας το γένεσμα στο χέρι και την ένδυση του khadi. Ισχυρίστηκε ακόμη ότι εάν το κοινό ήταν πρόθυμο να υποστηρίξει ολόψηχα τη βιομηχανία του khadi, τότε θα επετρέφεται σε αυτό που θεωρούσε «κανονικό ένδυμα».

Η εκμετάλλευση της επικοινωνιακής δυναμικής των ρούχων από τον Γκάντι ήταν ευρύτης. Η εικόνα του ως απλού άνδρα τυμένου μόνο με ένα περίζωμα είχε απήχηση σε εκατομμύρια Ινδούς αγροτές που πρωτότερα είχαν νιωθεί αποζευμένοι από τις επικρατείστες πολιτικές διαδικασίες. Είχε επίσης άμεση απήχηση στο εξωτερικό, όπως αποδείχτηκε και από την ενθουσιώδη υποδοχή που του επιφύλαξεν κατά την επίσκεψή του οι ανεργοί εργάτες των εργοστάσιων του Λάγκασερ στη Βρετανία το 1931. Οι Βρετανοί, άνδρες και γυναίκες, που είχαν υποστεί τις άμεσες αρνητικές συνέπειες του μποϊκοτάς των ζένων υφασμάτων από τους Ινδούς, υποδέχτηκαν τον Γκάντι με τριφέρότατα και δέος. Τον έβλεπαν ως έναν φτωχό ανδρά από μια φτωχή χώρα που χρειάζοταν ρούχα. Η ειρωνεία ήταν ότι ερμηνεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο

Μια κοινή παρεμπημεία ήταν ότι ο Γκάντι προσπαθούσε να ενθαρρύνει άλλους εθνικιστές υποστηρικτές της ανεξαρτησίας της Ινδίας να υιοθετήσουν τα περίζωμα. Ο Γκάντι όμως δεν υποστήριζε ότι το περίζωμα του αποτελούσε κατάλληλη μορφή εθνικής ενδυμασίας. Αντίθετα, φορώντας το, επιμιμούνταν να δώσει έμφαση στην ασυνήθιστη κατάσταση της γύμνιας στην οποία είχε περιέβη ως εκπρόσωπος των φτωχών. Εαν οι συνεργάτες του είχαν μεώσει το ρουχισμό τους αντιστοίχως, τα σοκ που προκαλούνται τα περίζωμα θα είχε αποδυναμωθεί. Ο Γκάντι έδινε ιδιαίτερη έμφαση στο ότι η γύμνια της Ινδίας δεν ήταν ουτε φυσιολογική ουτε φυσική και ότι όλοι οι Ινδοί είχαν καθηκον να ξανατύσουν τους φτωχούς υποστηρίζοντας το κλωστό με το χέρι και το khadi.

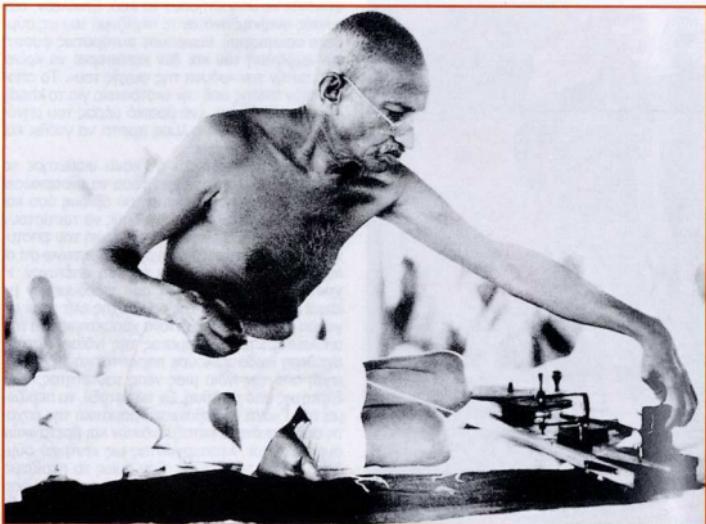
Μια άλλη κοινή εσφαλμένη ανάγνωση του περιώματος ήταν ότι αποτελούσε επιστροφή στη βαρβαρότητα. Ο Γκάντι κατηγορήθηκε ότι προσπάθουσε να διακηρύξει την επέλαση ενός «πολιτισμού του περιζώματος». Άλλα παρόλο που ο Γκάντι υποστήριζε την οικειόθελη φτώχεια δεν τη συνέχει ποτέ με την αναγκαστική φτώχεια. Το περίζωμα, όπως υποστήριζε, είχε γίνει απλώς ανάγκη λόγω της έλλειψης υφάσματος αλλά δεν αποτελούσε πρότυπο. Αν ο λαός υπορίουσε να παράγει αρκετό ακατέργαστο βαμβάκι khadi για να ξαναντυσει το έθνος, τότε ήταν αντίθετος με την ενασχόλησή του με την παραγωγή πιο εξεγενισμένων μορφών πολυτελούς khadi, όπως αυτό που κατασκεύαζαν από χειροποίητο μετάξι ή που ήταν βαμμένο με διάφορα χρώματα. Προθεστή του δεν ήταν να φέρει το έθνος σε κατώτερο επίπεδο μέσω της ένδυσης με περίζωμα, αλλά να το ξαναντυσει με ύφασμα που το ίδιο είχε κατασκευάσει.

7. Ο Γκάντι το 1920, φορώντας kurta από khadi και το γυναικό «καπέλο khāndī» το οποίο εφημέρισε ο ίδιος (NGM).

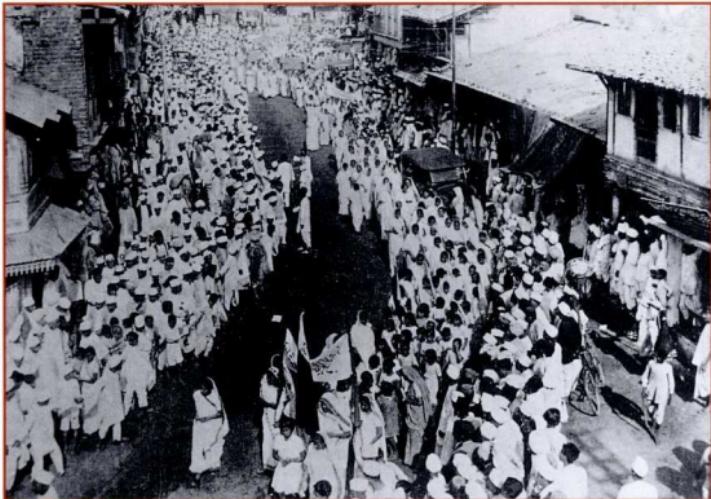
8. «Σηκώνοντας τα μανικιά του για να φουργύγει τον seavilisation», από την εφημερίδα Hindi Punch (2 Οκτωβρίου 1921), που δημοσιεύθηκε στα ογγικά και στα γκουκζόρατή μόλις μια βδομάδα αριστού στο περίζωμα (ΟΙΟC).

την εμφάνισή του, οι βρετανοί εργάτες της κλωστούφαντουργίας κατανόησαν το μήνυμά του πολύ πιο ξεκάθαρα από ό,τι πολλοί από τους οπαδούς του στην Ινδία. Διότι εκεί, παρά τις ατέρμονες προσπάθειες του Γκάντι να εξηγήσει το νόημα του περιζώματός του, αυτό πάντα παρερμηνεύσταν.

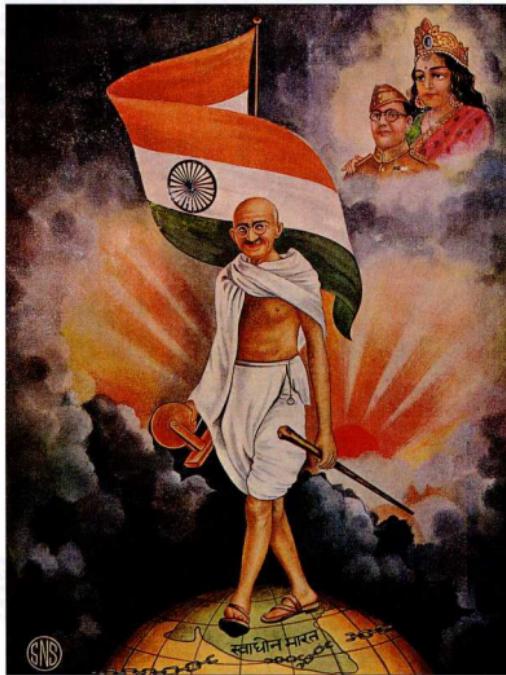

9. Ο Γκάντι γνωνόντας, ντυμένος με το περίζωμα από khadi το οποίο συνέχισε να φοράει μέχρι το δάντα του.

10. Ινδοί, άντρες, γυναίκες και παιδιά, ενωμένοι σε μια ειρηνική διαμαρτυρία ενθύμημάν με khadi ενάντια στη συστηματική βρετανική υπεροχήν.
Γύρω στο 1931 (Σαμπαρμάτ Αράρ).

11. Δημοφιλής αφίσα του Γκάντι όπου εικονίζεται να φοράει dhoti και να κρατάει ροδάνι (Κριστόφερ Πινι).

Τέλος, υπήρχαν πολλοί που ερμήνευαν το περίζωμα του Γκάντι ως σημάδι της αγιότητάς του, αφού οι ινδουιστές ασκητές συχνά περιφέρονταν ημίγυμνοι. Άλλα ο Γκάντι προσπαθώντας με ιδιαίτερη ζέση να αποστασιοποιεί από τους ινδουιστές αναχωρητές οι οποίοι, όπως υποστηρίζε, πολὺ συχνά ανιψιώνανταν σε αντικείμενα λατρείας, καταλήγοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ανίκανοι να υπηρετήσουν το λαό. Επιπλέον, εάν ο λαός αντιλαμβάνανταν το περίζωμά του ως σύμβολο ασκητισμού, θεωρούνταν αυτομάτως φυσική την εμφάνιση του και δεν κατάφεραν να κρίνει από αυτήν την «οδύνη της ψυχής του». Το αποσύνδεσαν επίσης από την εκστρατεία για το khadi, ενώ για τον Γκάντι ένα βασικό μέρος του μηνύματός του ήταν ότι ο λαός πρέπει να γνέθει και να υιοθετήσει το khadi.

Υποστηρίζοντας ότι ο Γκάντι υιοθέτησε το περίζωμα σε μια απόπειρα τόσα να ενστρώσει την ενδιμιτολογική αγνωμάτως του έθνους όσο και να ενθαρρύνει όλους τους Ινδούς να ταυτιστούν με το khadi και τονίζοντας την τελείω του αποτυχία ως προς αυτόν το στόχο, δεν προτείνω ότι οι πειραματισμοί του με την ένδυση απέτυχαν. Η χτυπητή αντίθεση μεταξύ των ενδεδυμένων με khadi εθνικιστών και της κυριαρχίας ελίτ ήταν σίγουρα ένα από τα πιο έντονα χαρακτηριστικά του απελευθερωτικού κινήματος της Ινδίας. Αυτή η αντίθεση κωδικοποιούσε παραστατική τη διεκδίκηση από την Ινδία μιας νέας ταυτότητας, ανέξαρτης από τη Δύση. Εν τω μεταξύ, το περίζωμα του Γκάντι επιβεβώνει δραματικά την έσχατη ουσιοβαστότητα μεταξύ ινδικών και βρετανικών συμφερόντων, λειτουργώντας ως κεντρικό σύμβολο αυτού του αγώνα. Εάν όμως το περίζωμα κατέληξε να συμβολίζει την αποστασιοποίηση του Γκάντι από το αποικιακό καθεστώς, κατέληξε επίσης να συμβολίζει την απόσταση του από τον

12. Κολύμπια κεφαλοί του 19ου αιώνα από το μουσείο Δρ Μήτων Ντάτζι λαντ στη Βούβαρη, που δείχνουν την ποικιλία των διαφορετικών βραχιουτικών και τοπικών στιλ.

ίδιου του το λαό, καθώς έβλεπε το περιεχόμενο του μηνύματός του να περιθωριοποιείται, να παρεμπνευτείται ή να αγνοείται όλο και περισσότερο. Εξ ου και η βαθύτερη απογοήτευση του σταν απορρίφθηκε το *khadi*, από το κοινό μετά τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας. Διότι παρόλο που ο Γάντι είχε βασίσει με επιτυχία το εθνικό του ένδυμα στον απόηχο της υπάρχουσας ενδυματολογικής αγοράς, γρήγορα διαπίστωσε ότι η αγωνία αυτή ήταν προσωρινή και ότι πολλοί Ινδοί επέστρεψαν αμέσως στα ξένα υφάσματα και ρούχα από τη στιγμή που η Ινδία απέκτησε την ελευθερία της το 1947. Τελικά δεν κατέφερε να πραγματοποιεί το ονειρό του, να είναι «όλη η χώρα τυμένη με *khadi*», ο γάντι απέτυχε και να πείσει τους νέους πηγές της Ινδίας για την αναγκαιότητα της επιστροφής σε μια κοινωνία που βασίζεται στην οικοτεχνία. Στην πραγματικότητα, το περιάλιμα που φορούσε μέχρι το τέλος της ζωής του έγινε σύμβολο του αιδανόμενου χάσματος μεταξύ των προσωπικών του ανθρωπινών και των επιθυμιών του αναδύομενου έθνους.

Καθώς τα ενθουσιώδη πύλημα γιρτάζαν την αυγή της ανεξαρτησίας στο Δελχί, ο Γάντι καθόταν μόνος στην Καλκούτα, κλώνθοντας νήμα για να ψαρνθεί σε *khadi*. Άλλα, όπως και ο ίδιος ο Γάντι, το *khadi* είχε γίνει το σύμβολο της εναλλακτικής οδού που η Ινδία δεν ακολούθησε. Σήμερα αντιρρούσσει μόνο το 0,4% της συνολικής παραγωγής υφάσματος της Ινδίας, η συμβολική του σημασία όμως τονίζεται από το γεγονός ότι παραμένει το αγαπημένο ρούχο των πολιτικών καθώς και των αριστερών ακτιβιστών, δημοσιογράφων και συγγραφέων, μερικοί από τους οποίους το φοράνε για αισθητικούς λόγους και άλλοι από μια αισθητη πατριωτισμού και σεβασμού για τον Γάντι.

Μετάφραστ: Ελένη Οικονόμου

Σημειώσεις

* Η Emma Tarlo είναι ανθρωπολόγος και συγγραφέας, λέκτορα στο Goldsmiths College, University of London. Είναι συγγραφέας του *Clothing Matters: Dress and Identity in India* (Hurst, London/University of Chicago Press, 1996) και του *Unsettling Memories: Narratives of the Emergency in Delhi* (Hurst, London/University of California Press, 2002).

** Στην ίδια, την περίοδο της βρετανικής κυριαρχίας, *swadeshi* λεγόταν η διαδικασία προώθησης της ικανής παραγωγής και το μποτιστά, των έννοιων προϊόντων και αποτελουσές μέρος του αγώνα για ανεξαρτησία (ο.τ.μ.).

What's in a Loincloth?: Gandhi, Clothing and Indian Nationalism

Emma Tarlo

No public figure of the twentieth century exploited the communicative potential of dress more thoroughly than the Indian nationalist leader, Mahatma Gandhi, whose simple white cotton loincloth became a key symbol of India's struggle against British colonial rule. Like many elite Indian men of his day, Gandhi began his adult life impressed by European clothing. However, years of struggle as a human rights barrister in South Africa taught him that racism went beyond clothes, and he became convinced that India could never attain political or economic freedom in the clothing of the colonizer. When he abandoned his European apparel and called on all Indians to boycott or burn their foreign cloth, it was a public dismissal of what he called "the tinsel splendours of Western civilization" – a civilization he chose to challenge, not with luscious elite Indian garb, but with the simple coarse cotton garments of the Indian peasantry. The white cotton *khadi* (hand-spun and hand-woven cloth) he promoted as national dress was intended to unite all Indians –whether rural or urban, male or female– providing a powerful symbol of national unity whilst at the same time ensuring the revival of the threatened industries of hand-spinning and weaving. But although Gandhi was highly successful at exploiting the communicative potential of clothes, the subtlety of his message was often misunderstood. This becomes particularly clear, when exploring the symbolism of the loincloth which he originally adopted as a temporary and drastic measure in 1921, but which he ended up wearing till the end of his life.

E.T.